

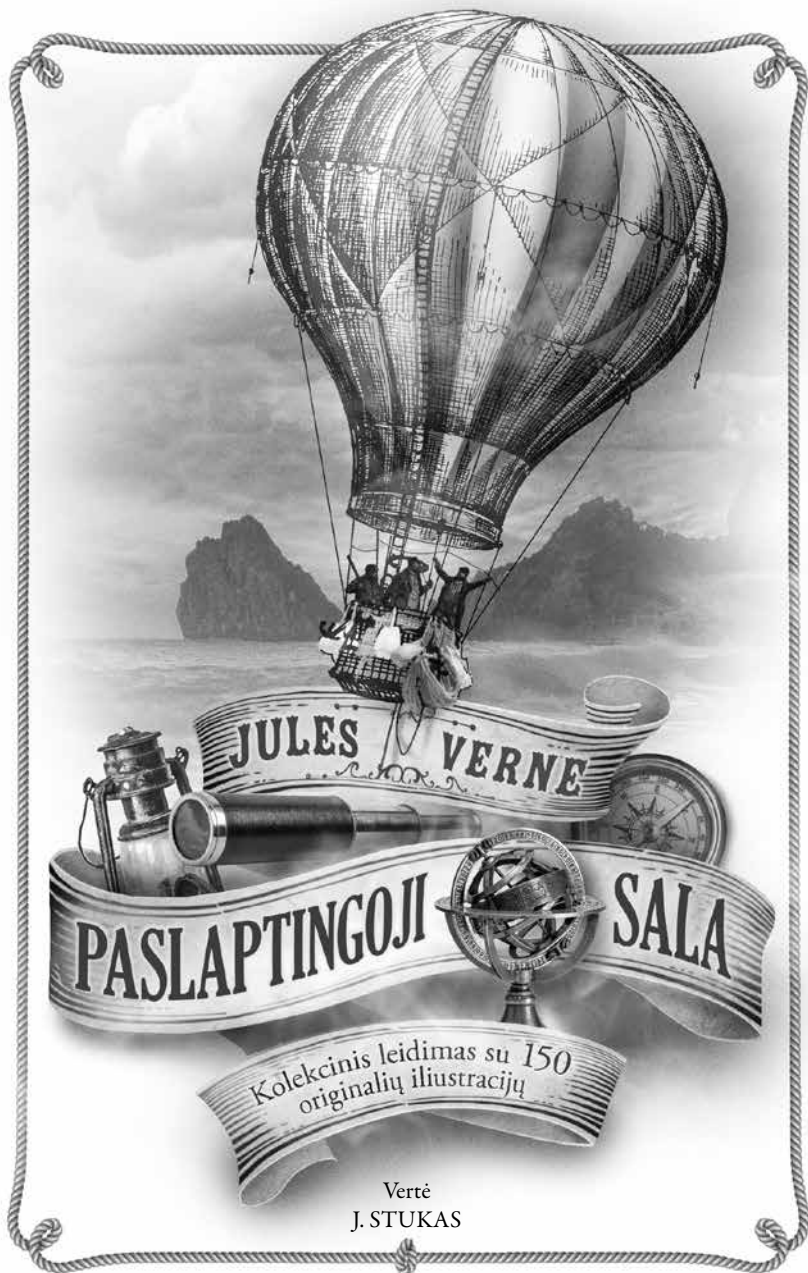

JULES VERNE

PASLAPTINGOJI SALA

Kolekcinis leidimas su 150
originalių iliustracijų

OBUOLYS

Vertė
J. STUKAS

PIRMOJI DALIS

BALIONO
KATASTROFA

PIRMAS SKYRIUS

*1865 metų uraganas. – Šauksmai virš jūros gelmių. –
Audros nuneštas balionas. – Perplyšusi pūslė. –
Aplinkui vien jūra. – Penki keliautojai. – Kas atsitiko gondoloje. –
Horizonte matyti žemė. – Dramos atomazga.*

–Kylame?

– Kur tau! Žemyn leidžiamės!

– Blogiau, pone Sairai! Krintame!

– Dieve mano! Meskite balastą!

– Paskutinis maišas išmestas!

– O dabar? Jau kylame?

– Ne!

– Kas ten? Rodos, bangos šniokščia?

– Apačioje jūra!

– Visai arti, kokie penki šimtai pėdų.

Perrėkdamas audros kauksmą, nuskambėjo įsakmus balsas:

– Meskite visus sunkius daiktus!.. Viską išmeskite! Viešpatie, gelbėk mus!

Tie žodžiai suskambo beribėse Ramiojo vandenyno platybėse 1865 metų kovo 23 dieną, apie ketvirtą valandą po pietų.

Turbūt visi dar atsimena baisiąją audrą, šėlusią 1865 metais, per patį pavasario lygiadienį, kai iš šiaurės rytų užlėkė uraganas ir barometras nukrito iki septynių šimtų dešimties milimetrų. Uraganas siautėjo be atvangos nuo kovo 18 iki 26 dienos ir padarė nepaprastai daug žalos Amerikoje, Europoje ir Azijoje, nes apėmė tūkstančio aštuonių šimtų mylių pločio ruožą, einantį pusiaujo link nuo trisdešimt penktosios šiaurinės lygiagretės iki keturiasdešimtosios pietinės lygiagretės. Sugriauti miestai, su šaknimis išvartyti medžiai miškuose, milžiniškų

jūros bangų nušluotos pakrantės, išmesti į krantą laivai, kuriuos biuras *Veritas* savo pranešimuose skaičiavo šimtais, ištisi kraštai, paversti dykynėmis pražūtingų viesulų, kurie viską naikino savo kelyje, daugel tūkstančių žmonių, žuvusių sausumoje arba radusių sau kapą jūros gelmėse, – tokie buvo to grėsmingojo uragano padariniai. Savo griaunamąją jėgą jis prašoko net audras, baisiai nusiaubusias Havaną ir Gvadelupą – pirmąją 1810 metų spalio 25 dieną, o antrąją 1825 metų liepos 26 dieną.

Bet 1865 metų kovo mėnesį, kai sausumoje ir jūroje tokios nelaimės sekė viena po kitos, ne mažiau baisi drama vyko ir siautėjančiame ore.

Iš tikrųjų, uraganas pagriebė balioną, išmetė jį kaip sviedinį į viesulo viršų ir ėmė sukti drauge su oro stulpu, nešdamas tolyn po devy-niasdešimt mylių per valandą*; balionas lyg vilkelis sukosi aplink savo ašį, tarytum patekęs į kokį oro Malstrimą.

Po apatiniu baliono tinklo žiedu siūbavo pintinė gondola, kurioje buvo penki žmonės, vos pastebimi tirštame rūke, sumišusiame su vandeniu purlais ir siekiančiame patį vandenyno paviršių.

Iš kurgi lėkė tas aerostatas, tas pasigailėtinas nenumaldomos audros žaislelis? Iš kurio Žemės rutulio kampelio jis pakilo į padanges? Be abejo, jis negalėjo leistis į kelionę per tokį uraganą. O juk uraganas jau šėlo penkias dienas, nes pirmieji ženklai pasirodė kovo 18-ąją. Buvo galima manyti, kad tas balionas atskrido iš toli, kadangi per parą tikriausiai nulėkdavo ne mažiau kaip du tūkstančius mylių.

Ir patys keleiviai gondoloje negalėjo nustatyti, ar toli jie nuskrido ir kur viesulas nubloškė jų aerostatą, nes neturėjo jokių gairių. Matyt, jie patyrė nepaprastai įdomų reiškinį: skriedami įnirtingos audros sparnais, jie tos audros nejuto. Uraganas nešė balioną vis tolyn, o keleiviai nejautė nei kaip jis sukasi, nei kaip pašėlusiu greičiu lekia palei

* Tai 46 metrai per sekundę, arba 166 kilometrai per valandą (apie 42 mylios; 1 mylia – 4 kilometrai). – *Aut. past.*

horizontą. Jų akys nieko negalėjo įžiūrėti pro debesis, kamuoliais virs-
tančius po gondola. Aplinkui viską lyg šydas dengė toks tirštas rūkas,
kad jie nebūtų galėję pasakyti, ar dabar diena, ar naktis. Skrendant
dideliame aukštyje, per begalinę tamsybę jų nepasiekė nei dangaus
šviesulių atspindys, nei menkiausias triukšmo atgarsis nuo žemės, nei
silpnas kriokiančio vandenyno šnarėjimas. Ir tik tuomet, kai balionas
ėmė sparčiai leisti žemyn, keleiviai sužinojo, kad skrenda virš siau-
čiančių bangų, ir suprato, koks pavojus jiems gresia.

Bet vos tiktai išmetus iš gondolos visą krovinį – šovinių atsargas,
ginklus ir maistą, – balionas vėl pakilo ir skrido tolyn keturių tūkstan-
čių penkių šimtų pėdų aukštyje. Išgirdę, kaip po gondola šniokščia
jūra, keleiviai nutarė, kad aukščiau jiems bus ne taip pavojinga, ir ne-
svyruodami išmetė net pačius reikalingiausius daiktus, visaip stengda-
miesi išsaugoti dujas, tą svarbiausią dalyką oro laive, nešančiame juos
viršum vandenyno gelmių.

Visą naktį keleivius kamavo nerimas, ir ne tokie drąsūs žmonės ti-
kriausiai nebūtų jo ištverę. Pagaliau ėmė aušti, o vos tik prabrėskus,
uraganas tarytum pradėjo rimti. Kovo 24 dieną iš pat ankstyvo ryto
pasirodė pirmieji giedrėjimo ženklai. Jūrą užgulę audros debesis pra-
švitus pakilo aukštyn. Per keletą valandų oro verpetas išsiplėtė, ir vie-
sulo stulpas perplyšo. Uraganas virto „labai smarkiu vėju“, vadinasi,
oro sluoksnių greitis sumažėjo perpus. Nors vėjas, kaip sako jūreiviai,
vis dar tebeputė „trimis rífaís“, tačiau įsisiautėjusios gaivališkos jėgos
beveik nurimo.

Iki vienuoliktos valandos ryto dangus bemaž išsiblaivė, drėgname
ore atsirado tas ypatingas vaiskumas, kurį po smarkios audros ne tik
matai, bet ir jauti. Atrodė, kad uraganas nenušvilpė tolyn į vakarus,
bet visai paliovė šėlęs. Galbūt kai perplyšo viesulo stulpas, audra pasi-
baigė kartu su elektros išlydžiu, kaip kartais atsitinka taifūnams Indi-
jos vandenynė.

Bet tuo pat metu baliono keleiviai vėl pastebėjo, kad jie palengva,
tačiau be paliovos leidžiasi žemyn. Baliono pūslė pamažu traukėsi,

tįsdama ilgyn, kol pagaliau sferinės formos aerostatas įgavo kiaušinio pavidalą.

Vidudienį jis jau skrido viršum jūros dviejų tūkstančių pėdų aukštyje. Baliono tūris buvo penkiasdešimt tūkstančių kubinių pėdų; dėl tokio didumo jis ir galėjo taip ilgai išsilaikyti ore, čia pakildamas aukštyn, čia lėkdamas horizontaliai.

Norėdami palengvinti gondolos svorį, aeronautai jau išmetė paskutinius sunkesnius daiktus, išmetė pirmiau dar paliktą nedidelę maisto atsargą ir net viską, kas buvo jų kišenėse; paskui vienas iš keleivių užlipo ant apatinio lanko, prie kurio buvo pritvirtintas pūslę gaubiantis virvių tinklas, ir bandė stipriau priveržti apatinį aerostato vožtuvą.

Jau buvo aišku, kad išlaikyti balioną ore nebeįmanoma, jame beveik neliko dujų.

Taigi visiems grėšė pražūtis!

Apačioje buvo ne žemynas, ne sala, o jūros platybės. Niekur nesimatė nei sklypelio sausumos, nei ruoželio kietos žemės, už kurios galėtų užsikabinti aerostato inkaras.

Aplinkui vien jūra, su baisiu pasiutimu tebeverčianti bangas. Kur tik pažvelgsi – visur tyvuliuoja bekraštis vandenynas; nelaimingieji aeronautai, žiūrėdami iš didelio aukščio, galėjo akimis aprėpti horizontą per keturiasdešimt mylių aplinkui, bet niekur nematė kranto. Prieš akis tik vandens dykynė, negailestingai sušiaušta uragano, išvargota bangų, kurios skriejo tartum laukiniai žirgai sutaršytais karčiais; putotos šėlstančių bangų keteros iš viršaus atrodė lyg milžiniškas baltais tinklas. Ir nebuvo matyti nei žemės, nei jokio laivo!

Reikia sustabdyti, žūt būt sustabdyti krinantį aerostatą, kitaip jį praris jūros gelmė! Žmonės gondoloje iš paskutiniųjų stengėsi kuo greičiau tai padaryti. Bet jų pastangos buvo tuščios – balionas leidosi vis žemyn, o vėjas nepaprastu greičiu nešė jį iš šiaurės rytų į pietvakarius.

Keleivių padėtis buvo tikrai tragiška. Neliko jokių abejonių – jie visiškai negalėjo valdyti aerostato. Visi jų mėginimai kaip nors

gelbėtis ėjo perniek. Baliono pūslė vis labiau bliūško. Dujos veržėsi lauk, ir niekaip nebuvo galima jų sulaikyti. Balionas kaskart vis greičiau leidosi žemyn, pirmą valandą dienos nuo gondolos iki vandenyno paviršiaus tebuvo vos šeši šimtai pėdų. O dujų be paliovos mažėjo. Jos laisvai veržėsi pro kiaurymę, atsiradusią plyšus pūslėi.

Išmetus iš gondolos visus daiktus, keleiviams pavyko dar keletą valandų išsilaikyti ore. Bet taip jie tik atitolino neišvengiamą katastrofą: jeigu iki nakties horizonte nepasirodys žemė, tai balionas ir gondola panirs į vandenyno gelmę.

Beliko išbandyti dar vieną priemonę, ir keleiviai tučtuojau taip ir padarė kaip energingi ir drąsūs žmonės, kuriems ne kartą teko žiūrėti mirčiai į akis. Iš jų lūpų nepasigirdo nė mažiausio murmėjimo. Jie pasiryžo kovoti iki paskutinės minutės ir visaip stengėsi sulėtinti baliono kritimą. Gondola buvo nelyginant koks pintas krepšys ir, žinoma, negalėjo plaukti: vos nukritusi į vandenį, ji tuojau būtų paskendus.

Antrą valandą dienos aerostatas buvo jau tik per keturis šimtus pėdų nuo vandenyno paviršiaus.

Ir tuomet nuskambėjo vyriškas balsas. Tai į savo draugus kreipėsi drąsus žmogus, kurio širdis nepažįsta baimės. Į jo šauksmą atsiliepė ne mažiau ryžtingi balsai.

– Ar viskas jau išmesta?

– Ne! Dar liko auksas – dešimt tūkstančių frankų!

Ir tuojau sunkus maišelis nulėkė į vandenyną.

– Ar balionas pakilo?

– Truputėlį pakilo, bet greit vėl pradės kristi!

– Ką dar galima išmesti?

– Nieko!

– Nieko? O gondola?

– Kabinkitės visi už tinklo. O gondolą – į vandenį!

Iš tikrųjų liko tik ta vienintelė ir paskutinė priemonė palengvinti balioną. Keleiviai nupjovė virves, kuriomis gondola buvo pririšta prie

tinklo lanko, ir, vos tik ji nukrito, aerostatas vėl pakilo į dviejų tūkstančių pėdų aukštį.

Visi penki keleiviai susikraustė viršum lanko ir dabar laikėsi tinkle, nusitvėrę už virvių. Visi žiūrėjo žemyn, kur šėlo vandenynas.

Kaip žinoma, kiekvienas aerostatas nepaprastai jautrus. Nors truputį sumažinus krovinį, jis tuoju kyla aukštin. Ore sklendžiantis balionas savo jautrumu panašus į matematiškai tikslas svarstyklės. Tad visiškai aišku, kad, atsikratęs gana sunkios gondolos, jis tučtuoju iškilis daug aukščiau. Taip nutiko ir dabar.

Bet tokiam aukštyje aerostatas išsilaikė tik trumpą akimirką ir vėl ėmė leistis žemyn. Iš pūslės pro skylę nepaliaujamai šnypstė dujos, ir tos skylės nebuvo įmanoma užtaisyti.

Keleiviai padarė visa, ką galėjo, ir dabar jokios žmogiškos jėgos jau nebūtų įstengusios jų išgelbėti. Beliko tikėtis stebuklo.

Ketvirtą valandą dienos balionas buvo ne aukščiau kaip per penkis šimtus pėdų nuo vandenyno paviršiaus.

Staiga pasigirdo garsus lojimas. Keleiviai turėjo pasiėmę šunį, ir dabar jis buvo aerostato tinkle šalia savo šeimininko.

– Topas kažką pamatė! – riktelėjo vienas keleivis.

Ir tuomet nuskambėjo garsus šauksmas:

– Žemė! Žemė!

Vėjas balioną vis nešė į pietvakarius; nuo aušros jis buvo jau nulėkęs šimtus mylių, ir keleiviams prieš akis tikrai pasirodė gana aukštas krantas.

Bet toji žemė buvo už trisdešimties mylių. Aerostatas ją pasiekti galėjo ne greičiau kaip per valandą ir tik tokiu atveju, jei nepasikeis vėjas. Per valandą! O kas bus, jeigu balionas anksčiau išleis visas likusias dujas?

Tai baisu! Nelaimingieji aeronautai aiškiai matė sausumą. Jie nežinojo, ar tai sala, ar žemynas, vargu net ar galėjo numanyti, į kurią pasaulio šalį audra juos nubloškė. Nors ten būtų ir ne svetingas kraštas, o tik gyvenama sala, vis tiek reikia žūt būt ją pasiekti.

Tačiau ketvirtą valandą dienos buvo jau visai aišku, kad balionas ore ilgiau laikytis nebegali. Jis skrido liesdamas vandens paviršių. Didžiulių bangų keteros jau laižė apatinį tinklo kraštą, jis įmirko, pasunkėjo, ir aerostatas vargiai kilo kaip paukštis pamuštu sparnu.

Po pusvalandžio iki kranto beliko ne daugiau kaip mylia, bet dujos jau beveik pasibaigė. Jų dar buvo viršutinėje pūslės dalyje, nors pati pūslė susitraukė ir subliūško, nukabo didelėmis klostėmis. Į tinklą įsikibę keleiviai tapo balionui nepakeliama našta, ir netrukus jis pusiau pasinėrė į vandenį, o šėlstančios bangos ėmė įnirtingai jį plakti. Pūslė išsipūtė, ir vėjas, ją pagriebęs, pradėjo nešti vandens paviršiumi lyg buirinę valtį. Atrodė, kad balionas tuoj tuoj pasieks sausumą.

Ir tikrai, jis buvo jau per du kabeltovus nuo kranto, tik staiga ke-turiems keleiviams iš krūtinių išsiveržė siaubingas riksmas. Užtelėjo milžiniška banga, ir balionas, tarytum jau netekęs jėgų pakilti, netikėtai šovė aukštyn. Lyg atsikratęs dalies savo krovinio, jis pakilo tūkst-tantį penkis šimtus pėdų, bet čia pateko į oro verpetą, ir jį ėmė sukti vėjas, nešdamas nebe sausumos link, o beveik lygiagrečiai su ja. Tačiau po poros minučių vėjas pasikeitė ir pagaliau sviedė balioną į smėlėtą krantą, kur jo negalėjo pasiekti bangos.

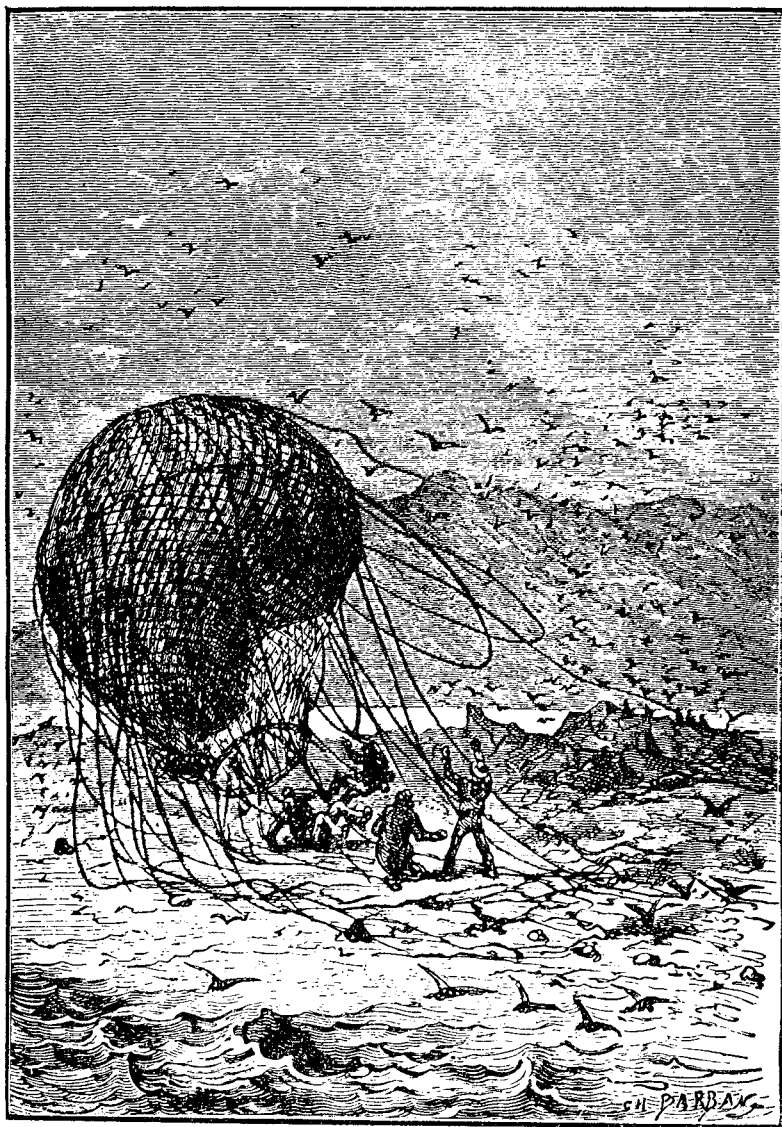
Keleiviai padėjo vienas kitam išsikapanoti iš tinklo. O balionas, atsipalaidavęs nuo savo naštos, lyg sužeistas paukštis, vieną akimirką atsigavęs, su pirmuoju vėjo šuoru nėrė aukštyn ir išnyko padangėje.

Aerostato gondoloje buvo penki keleiviai ir šuo, bet į krantą vėjas išmetė tik keturis žmones.

Dingusį jų draugą, matyt, nuplovė banga, ir dėl to palengvėjęs aerostatas galėjo paskutinį kartą pakilti aukštyn ir po kelių akimirkų pasiekti sausumą.

Bet vos tik katastrofos ištiktieji (taip juos drąsiai galima pavadinti) atsidūrė ant žemės, visi keturi, nebematydami penktojo keleivio, sušuko:

– Galbūt jis stengiasi priplaukti krantą... Išgelbėsime jį! Išgelbėsime!

Tačiau po poros minučių vėjas pasikeitė
ir pagaliau sviedė balioną į smėlėtą krantą.

ANTRAS SKYRIUS

JAV pilietinio karo epizodas. – Inžinierius Sairas Smitas. – Gedeonas Spiletas. – Negras Nabas. – Jūrininkas Penkrofas. – Jaunasis Herbertas. – Netikėtas pasiūlymas. – Pasimatymas dešimtą valandą vakaro. – Skrydis audrai siaučiant.

Į kažkokį tolimą krantą uragano išmesti žmonės nebuvo nei tikri aeronautai, nei oro kelionių mėgėjai. Jie buvo karo belaisviai, o įgimtas drąsumas paskatino juos bėgti iš nelaisvės labai nepaprastomis aplinkybėmis. Šimtą kartų jie galėjo pražūti! Šimtą kartų aerostatas, plyšus pūslei, galėjo juos nublokšti į jūros gelmę. Bet dangaus jiems buvo skirtas nuostabus likimas. Kovo 20 dieną pabėgę iš generolo Uliso Grantso kariuomenės apgulto Ričmondo, keleiviai atsidūrė už septynių tūkstančių mylių nuo to miesto, Virdžinijos valstijos sostinės, kur baisaus Pilietinio karo metu buvo svarbiausioji separatistų tvirtovė. Jų oro kelionė užtruko penkias dienas.

Štai kokiomis įdomiomis aplinkybėmis pabėgo belaisviai, kurių skrydis pasibaigė mūsų jau aprašyta katastrofa.

1865 metų vasario mėnesį, kai generolas Grantas nebe pirmą kartą puolė Ričmondą, vis negalėdamas jo užimti, keletas federalinės armijos karininkų pateko į priešų rankas ir buvo sulaikyti tame mieste. Vienas iš žymiausių belaisvių buvo Sairas Smitas, tarnavęs Grantso armijos vyriausiajame štabe.

Sairas Smitas, kilęs iš Masačusetso, buvo iš profesijos inžinierius, garsus mokslininkas; per karą Jungtinių Valstijų vyriausybė pavedė jam vadovauti geležinkeliams, turėjusiems svarbią strateginę reikšmę.

Jis buvo liesas, prakaulus, padžiūvęs – tikras Šiaurės amerikietis, ir nors turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt penkerius metus, bet trumpai kirpti plaukai jau buvo pradėję žilti; sidabrinės gijos būtų išmarginusios ir jo barzdą, tačiau Sairas Smitas barzdos neaugino, tik želdė tankius ūsus.

Jo veidas stebino atšiauriu grožiu ir lyg iškaltu profiliu – tokie veidai tarytum tik ir skirti medaliuose vaizduoti; iš akių švietė energija, griežtos lūpos retai šypsodavosi, – žodžiu, Sairas Smitas ir iš pažiūros atrodė mokslininkas, gimęs būti kariu. Jis priklausė prie tokių inžinierių, kurie savo karjeros pradžioje savo noru darbavosi su kūju ir kirtikliu, tuo būdami panašūs į generolus, pradėjusius karinę tarnybą eiliniaais. Todėl nenuostabu, kad Sairas Smitas pasižymėjo ne tik nepaprastu išradingumu ir proto aštrumu, bet turėjo ir labai miklias, nagingas rankas. Išlavėję raumenys rodė didelę fizinę jėgą. Tai buvo veiklos žmogus ir kartu mąstytojas; dirbdavo jis be jokio prisivertimo, varomas nesutramdomos gyvybinės energijos; buvo baisiai atkaklus ir niekad nebijojo galimų nesėkmių. Didelis jo išsimokslinimas derėjo su praktišku protu ir, kaip sako kareiviai, su didele nuovoka; be to, jis buvo išsiugdęs stebėtiną ištvermę ir jokiomis aplinkybėmis neprarasdavo galvos, – trumpiau sakant, buvo išlavėję trys bruožai, būdingi tvirtam žmogui: fizinė ir protinė energija, aiškaus tikslo turėjimas ir tvirta valia. Jis būtų galėjęs savo šūkiu pasirinkti Vilhelmo Oraniečio XVII amžiuje pasakytus žodžius:

„Ryždamasis ką nors daryti, aš nesivaduoju viltimis; atkakliai ko nors siekdamas, aš nesivaduoju laime.“

Be visų tų privalumų, Sairas Smitas buvo tikras narsumo įsikūnijimas. Jis dalyvavo visuose Pilietinio karo mūšiuose. Pradėjęs tarnybą Ilinojaus savanorių būryje, kuriam vadovavo Ulisas Grantas, jis kovėsi prie Padjukos, Belmonto, Pitsburg Lendingo, Korinto apgulos metu, prie Port Gibsono, Juodosios upės ir Čatanugos, netoli Vaildernesos, prie Potomako – ir visur kovėsi narsiai, kaip kareivis, visiškai vertas generolo Granto, kuris, paklaustas, kokie jo nuostoliai, atsakė: „Aš nukautųjų neskaiciuoju!“ Šimtą kartų Sairas Smitas galėjo pakliūti tarp tų, kurių rūstusis karo vadas neskaiciuodavo, bet jam sekėsi, nors tuose mūšiuose ir nevengė pavojų, sekėsi iki tos dienos, kol prie Ričmondo buvo sužeistas ir paimtas į nelaisvę.

Kartu su Sairu Smitu tą pačią dieną į pietiečių rankas pateko dar vienas žymus žmogus – ne kas kitas kaip Gedeonas Spiletas, „Niujork Herald“ laikraščio specialusis korespondentas, atsiųstas į šiauriečių armiją stebėti karo veiksmų.

Gedeonas Spiletas buvo iš tų šauniųjų reporterių, daugiausia anglų ir amerikiečių, kurie, kaip Stenlis ir kiti tokie žmonės, yra pasiryžę viską padaryti, kad tik galėtų gauti tikslių žinių apie aktualų įvykį ir kuo greičiausiai pranešti savo laikraščiui. Jungtinėse Valstijose tokie stambūs laikraščiai kaip „Niujork Herald“ tapo galinga jėga, ir su jų atstovais, „specialiaisiais korespondentais“, reikia skaitytis. O Gedeonas Spiletas tarp tų „specialiųjų korespondentų“ – vienas iš pirmųjų.

Būdamas labai pranašus, energingas, judrus ir ryžtingas, žurnalistas, apkeliavęs visą pasaulį, kareivis ir dailininkas, veržlaus proto vyras, gebantis visur susivokti, iš prigimties sumanus ir veiklus, Gedeonas Spiletas nebijodavo nei darbo, nei nuovargio, nei pavojų, kai norėdavo ką nors „sužinoti“ – pirmiausia sau, o paskui savo laikraščiui. Jis buvo tikras profesinio smalsumo didvyris, nenuilstamai ieškantis naujų žinių, viso to, kas neištirta, nežinoma, neįmanoma, neįtikima, – vienas iš tų drąsiųjų stebėtojų, kurie rašo laikraščiui žinutes kulkoms zvimbiant, sudarinėja „kroniką“ patrankų sviediniams virš galvos lekiant, o į bet kokią pavojų žiūri tiktai kaip į žavų nuotykią.

Jis taip pat dalyvavo visuose mūšiuose, visad buvo pirmosiose pozicijose, vienoje rankoje laikydamas revolverį, o kitoje – užrašų knygutę, ir kai aplinkui imdavo sprogti patrankų sviediniai, pieštukas jo rankoje nedrebėdavo. Jis neapkraudavo telegrafo laidų begalinėmis telegramomis, kaip daro kai kurie reporteriai, būdami nepaprastai iškalingi, kai neturi ko pasakyti; kiekviena jo žinutė, trumpa, tiksli, aiški, visuomet nušviesdavo kurį nors svarbų įvykį. Beje, nestigo jam ir humoro. Tai jis po mūšio prie Juodosios upės, norėdamas žūtbut išsaugoti savo eilę prie telegrafo langelio ir pranešti laikraščiui, kaip baigėsi kautynės, išsisas dvi valandas telegrafavo pirmuosius Biblijos

skyrius. Toks triukas „Niujork Herald“ redakcijai atsiėjo du tūkstančius dolerių, užtat laikraštis pirmasis gavo informaciją.

Gedeonas Spiletas buvo aukšto ūgio ir dar nesenas – ne vyresnis kaip keturiasdešimties metų. Jo veidą gaubė rusvos žandenos. Gyvos, žvitrios akys žvelgė ramiai ir su pasitikėjimu. Tokias akis turi žmonės, įpratę momentaliai pagauti visas matomo vaizdo smulkmenas. Būdamas tvirto sudėjimo, jis dar užsigrūdino, keliaudamas po įvairias geografines platumas, – taip šaltu vandeniu grūdinama įkaitinta plieninė sija.

Jau dešimt metų Gedeonas Spiletas buvo nuolatinis „Niujork Herald“ korespondentas, pajvairindamas laikraštį savo straipsneliais ir piešiniais, kadangi jis lygiai gerai valdė ir literato plunksną, ir dailininko pieštuką.

Kai jį paėmė į nelaisvę, jis aprašinėjo kautynes ir darė piešinių eskizus. Pastabos jo užrašų knygutėje baigėsi šiais žodžiais: „Priešas taiko į mane ir...“ Šaulys prašovė pro šalį: Gedeonas Spiletas, kaip paprastai, liko po karšto mūšio net neįdrėkostas.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas apie vienas kitą buvo tik šį tą girdėję. Pietiečiai juos abu nugabeno į Ričmondą. Inžinierius po sužeidimo greit atsigavo ir sveikdamas susipažino su žurnalistu. Juodu pajuto vienas kitam pagarbą ir tapo bičiuliais. Netrukus juos dar labiau suartino bendras tikslas. Abu troško pabėgti, grįžti į Grantso armiją ir jos eilėse vėl kautis už federalinę vienybę.

Du draugai nutarė bėgti, pasinaudodami bet kokiomis palankiomis aplinkybėmis, tačiau miestas buvo taip griežtai saugomas, jog pabėgti atrodė beveik neįmanoma, nors Ričmonde jie galėjo vaikščioti laisvai.

Tuo metu pas Sairą Smitą per savo gudrumą prasmuko be galo ištikimas jo tarnas. Tas drąsus žmogus, išvydęs pasaulį inžinieriaus tėvų fermoje, buvo negras, vergų sūnus ir pats vergas, bet Sairas Smitas, pagal savo įsitikinimus ir širdies balsą būdamas vergijos priešininkas,

Gedeonas Spiletas

suteikė jam laisvę. Tačiau į laisvę paleistasis nenorėjo skirtis su savo šeiminku. Jis karštai jį mylėjo ir buvo pasiryžęs už jį net mirti. Tarnasėjo trisdešimt pirmus metus, buvo tvirtas, apsukrus, miklus ir protingas vyras, nuolankus ir ramus, kartais labai naivus, visada su šypsena veide, paslaugus ir geros širdies. Jo vardas buvo Nabuchodonosoras, bet jis to įmantraus vardo nemėgo, jam labiau patiko iš mažens įprastas maloninis vardas – Nabas.

Sužinojęs, kad jo šeiminkas pateko į nelaisvę, Nabas nesvyruodamas išvyko iš Masačusetso, atkeliavo iki Ričmondo ir visokiomis gudrybėmis, dvidešimt kartų rizikuodamas gyvybe, prasibrovė į apgultą miestą. Negalima apsaityti, kaip nudžiugo Sairas Smitas, išvydęs savo tarną, ir koks laimingas buvo Nabas, vėl atsidūręs pas mylimą šeiminką.

Taigi Nabui pavyko patekti į Ričmondą, bet daug sunkiau buvo iš jo ištrūkti, kadangi į nelaisvę paimti federalinės armijos kareiviai buvo griežtai sekami. Norint turėti šiokią tokią viltį, kad pavyks pabėgti, reikėjo laukti išskirtinių aplinkybių, bet tokių aplinkybių vis nepasitaikė, o jas sudaryti buvo ne taip jau lengva.

Tuo tarpu Grantas vis taip pat ryžtingai puolė. Jis nugalėjo pietiečius aršiose kautynėse prie Piterbergo. Bet jo armija kartu su Batlerio kariuomene kol kas nieko dar negalėjo padaryti apgultam Ričmondui, ir karo belaisviams nebuvo vilties greit sulaukti išvadavimo. Monotoniškas kalinio gyvenimas neteikė reporteriui jokios medžiagos užrašams, ir jis neturėjo jėgų ilgiau pakęsti nelaisvę. Jam nedavė ramybės mintis bėgti iš Ričmondo, bėgti nieko nepaisant. Jau keletą kartų bandė tai padaryti, bet jį vis sulaikydavo nenugalimos kliūtys.

Miestas tebebuvo apgultas, karo belaisviai troško iš jo pabėgti ir grįžti į Granto armiją, o daugelis apgultųjų irgi labai norėjo ištrūkti iš Ričmondo ir kaip nors pasiekti separatistų armiją; tarp tų kariautojų buvo ir Džonatanas Forsteris, karštas pietiečių šalininkas. Ir tikrai, iš miesto negalėjo išeiti ne tik patekę į nelaisvę federalinės armijos

kareiviai, bet ir patys separatistai, nes miestą iš visų pusių buvo apsupusi šiauriečių armija. Ričmondo gubernatorius jau seniai neturėjo jokio ryšio su generolu Li, o buvo nepaprastai svarbu pranešti jam apie padėtį mieste ir paprašyti, kad greičiau siųstų armiją apgultiesiems į pagalbą. Taigi Džonatanui Forsteriui kilo mintis išskristi iš Ričmondo balionu, perlėkti tokiu būdu per apgulusios kariuomenės linijas ir pasiekti separatistų stovyklą.

Gubernatorius leido pabandyti. Buvo parengtas aerostatas ir pavestas Džonatanui Forsteriui, kuris ketino leistis į oro kelionę drauge su kitais penkiais keleiviais. Aeronautai buvo aprūpinti ginklais, jei kartais nutūpę susidurtų su priešu ir būtų priversti gintis. Gavo jie ir maisto atsargų, nes oro kelionė galėjo ilgiau užtrukti.

Išskristi buvo numatyta kovo 18-ąją naktį, pučiant gaiviam šiaurės vakarų vėjui: keliautojai tikėjosi per keletą valandų nuskristi iki generolo Li būstinės.

Bet šiaurės vakarų vėjas pasirodė visai kitoks, negu buvo laukta. Kovo 18 dieną jau iš pat ryto buvo matyti, kad artinasi audra. O netrukus pakilo toks uraganas, jog Forsterio kelionę teko atidėti, mat buvo pavojinga išleisti aerostatą ir kareivius, taip įsisiautėjus gamtos gaivalams.

Dujų pripildytas balionas blaškėsi svarbiausioje Ričmondo aikštėje, paruoštas skristi, kai tik aprims vėjas, ir visas miestas su didžiausiu nekantrumu laukė, kada liausis audra, bet oras vis prastėjo.

Kovo 18 ir 19 dienomis uraganas šėlo be jokios atvangos. Tik vargais negalais pavyko nuo jo apsaugoti lynais pririštą balioną, kurį viesulas dažnai prilenkdavo prie pat žemės.

Praėjo naktis iš kovo 19 dienos į 20-ąją, o rytmetį audra dar smarkiau pasiuto dūkti. Skristi buvo neįmanoma.

Tą dieną gatvėje prie inžinieriaus Sairo Smito priėjo kažkoks nepažįstamas žmogus. Tai buvo trisdešimt penkerių ar keturiasdešimties metų jūrininkas, pavarde Penkrofas, augalotas, tvirtas ir smarkiai

jdegęs, malonaus veido vyras gyvomis, tankiai mirksinčiomis akimis. Jis buvo kilęs iš Šiaurės Amerikos, plaukiojęs visomis jūromis, matęs ir šilto, ir šalto, patyręs begalę nepaprastų nuotykių, kokių daugelis sausumos gyventojų nė sapne nesapnuoja. Nėra ko nė kalbėti, kad jis buvo energingas žmogus, drąsuolis, nieko nebijantis ir niekuo nesistebintis. 1865 metų pradžioje Penkrofas su reikalais atvyko į Ričmondą iš Naujojo Džersio drauge su penkiolikos metų jaunuoliu Herbertu Braunu, savo buvusio kapitono sūnumi, našlaičiu, kurį mylėjo kaip sūnų. Iki miesto apgulos jam nepavyko išvažiuoti, ir Penkrofas baisiai nusiminė, kai liko uždarytas Ričmonde. Dabar jis irgi turėjo tik vieną troškimą – bėgti bet kokia proga. Penkrofas buvo daug girdėjęs apie inžinierių Sairą Smitą ir žinojo, kad tas ryžtingas žmogus nori ištrūkti į laisvę. Taigi trečiąją audros dieną jis drąsiai priėjo prie Smito ir be jokių įžangų paklausė:

– Pone Smitai, ar jums neįgriso tas nelemtas Ričmondas?

Inžinierius įsmeigė akis į nepažįstamąjį, taip jį prakalbinusį, o Penkrofas pusbalsiu pridūrė:

– Pone Smitai, ar norite bėgti?

– Kada? – tuojau atsiliepė inžinierius, ir galima tikrai pasakyti, kad tas klausimas jam išsprūdo nejučiomis, nes dar nespėjo gerai įsižiūrėti į nepažįstamąjį, pasiūliusį jam bėgti.

Tačiau, akylai pažvelgęs į atvirą jūrininko veidą, jis jau neabejojo, kad tai doras žmogus.

– Kas jūs toks? – nekantriai paklausė inžinierius.

Penkrofas trumpai pasipasakojo, kas esąs.

– Puiku! – tarė Smitas. – O kaip jūs siūlote bėgti?

– Nagi štai čia balionas be naudos tabaluoja, lyg tyčia, nenaudėlis, mūsų laukia!

Penkrofui nereikėjo daug aiškinti. Inžinierius jį suprato iš poros žodžių. Stvėręs jūrininką už parankės, greit nusivedė jį pas save.

Penkrofas išdėstė savo planą. Viskas labai paprasta. Žinoma, rizikuoja gyvybe, bet ką gi padarysi! Uraganas, aišku, įsisiautėjo, šėlsta

– Pone Smitai, ar norite bėgti?

kaip padūkęs, bet juk toks sumanus ir drąsus inžinierius kaip Sairas Smitas puikiai sugebės suvaldyti oro laivą. Jeigu jis, Penkrofas, žinotų, ką reikia daryti su tuo balionu, daug negalvodamas pats išskristų, žinoma, drauge pasiėmęs ir Herbertą. Ar mažai audrų jūrininkas Penkrofas yra matęs savo gyvenime! Tokiu uraganu jo nenustebinsi!

Sairas Smitas klausėsi tylėdamas, bet jo akys žibėjo. Štai kur gera proga! Argi galima ją praleisti? Planas labai rizikingas, bet tikrai įvykdomas. Nors balionas saugomas, naktį galima prie jo prislinkti, įlipti į gondolą, paskui nupjauti lynus, kuriais balionas pririštas! Suprantama, čia lengva ir galvą padėti, bet galimas daiktas, kad viskas baigsis gerai, o jei ne toji audra... Taip, jei ne toji audra, balionas jau seniai būtų išskridęs ir ilgai laukta proga taip ir nebūtų pasitaikiusi!

– Aš ne vienas! – trumpai užbaigė jis balsu savo svarstymus.

– Kiek žmonių norite su savim paimti? – paklausė jūrininkas.

– Du: savo draugą Spiletą ir tarną Nabą.

– Vadinasi, jūs trise, – tarė Penkrofas, – ir aš su Herbertu. Taigi iš viso penki. O buvo numatyta balionu skristi šešiese...

– Labai gerai. Mes skrisime! – sušuko Sairas Smitas.

Jis pasakė „mes“, pasižadėdamas ir už žurnalistą, – ir tikrai, Gedeonas Spiletas buvo ne iš bailiųjų, o kai sužinojo, kas sumanyta, pritarė be jokių atsikalbinėjimų. Jis tik stebėjosi, kaip jam pačiam neatėjo į galvą tokia paprasta mintis. O Nabas būtų sekęs paskui savo šeimininką visur, kur tik tasai būtų užsimanęs keliauti.

– Vadinasi, iki vakaro, – pasakė Penkrofas. – Visi penki slankiosime čia aplinkui, tarytum iš smalsumo.

– Iki vakaro, – pritarė Sairas Smitas, – susitiksime dešimtą valandą. Kad nors audra nenurimtų, kol išskrisime!

Penkrofas atsisveikino su inžinieriumi ir sugrįžo į savo butą, kur buvo likęs jaunasis Herbertas Braunas. Drąsus berniukas žinojo jūrininko planus ir su nerimu laukė, kaip baigsis jo pokalbis su inžinieriumi.

Taigi, kaip mato skaitytojai, susitiko penki tikrai drąsūs vyrai, jei-
gu jie ketino leistis į kelionę per tokį baisų uraganą!

Audra nesiliovė, tad nei Džonatanas Forsteris, nei jo palydovai
prie silpnutės gondolos net nesiartino. Oras visą dieną buvo pasibai-
sėtinas. Inžinierius nuogaštavo, kad aerostato pūslė, vėjo nuolat bloš-
kiama prie pat žemės, nesuplyštų į tūkstantį skutų. Išsisas valandas
Smitas klaidžiojo po beveik tuščią aikštę, stebėdamas balioną. Tą patį
darė ir Penkrofas; susikišęs rankas į kišenes, jis vaikštinėjo po aikštę ir
protarpiais žiovavo, tarsi būtų čia užklydęs neturėdamas ką veikti ir
nežinodamas, kaip prastumti laiką; bet iš tikrųjų jis irgi stipriai neri-
mavo, kad baliono pūslė gali plyšti arba, ko gero, gali nutrūkti lynai, o
tuomet balionas išlėks į padangę.

Atėjo vakaras. Sutemo juodžiausia naktis. Pažemiu slinko tirštas
rūkas, panašus į debesis. Pasipylė lietus, sumišęs su sniegu. Oras stai-
giai atšalo. Ričmondą apgaubė savotiška drėgna migla. Atrodė, kad
pašėlusi audra padarė tarp apgulusiųjų ir apgultųjų paliaubas: patran-
kos nutilo, lyg pabūgusios grėsmingai kriokiančio uragano. Miesto ga-
tvės buvo tuščios. Nė gyvos dvasios nesimatė ir aikštėje, kurios vidury
blaškėsi vėjo daužomas aerostatas – turbūt pietiečiai manė, jog nėra
reikalo per tokią siautulingą vėtrą jį saugoti. Taigi buvo labai palan-
kios aplinkybės belaisviams bėgti; tiktai kaip leistis į tokią baisią ke-
lionę, kaip atsiduoti išėlusią stichijų malonei?

– Tai bent oreliš! – suniurnėjo Penkrofas ir, nusitvėręs už skrybė-
lės, kumščio smūgiu stipriau ją užsimaukšlino. – Na, bet nieko! Kaip
nors susidorosime!

Pusę dešimtos Sairas Smitas ir jo draugai iš įvairių pusių vogčiomis
įslinko į aikštę, kur vėjas buvo užgesinęs visus dujinius žibintus, to-
dėl viešpatavo neperžvelgiama tamsa. Nebuvo matyti net milžiniško
aerostato, vėtros priblokšto prie pat žemės. Balioną laikė ne tik balas-
to maišai, pririšti prie apsauginio tinklo, bet dar ir tvirtas lynas, – jis
buvo pervertas per geležinę grandį, įtaisytą aikštės grindinyje, o abu jo
galai pririšti prie pintinės gondolos.

**ĮSIGYKITE
KNYGĄ DABAR**

obuolys.lt